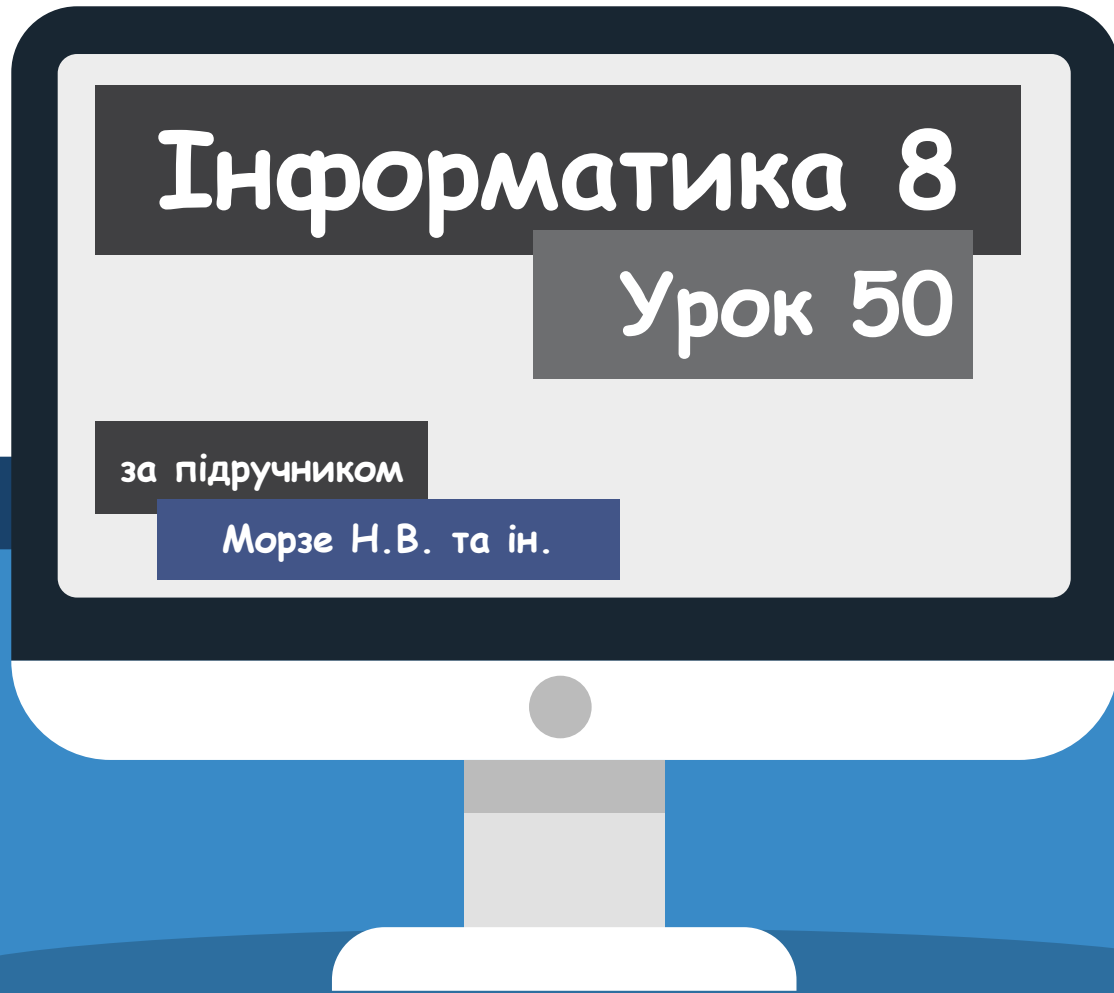

Критичне оцінювання інформації, отриманої з різних джерел

Нова українська школа

Мотиваційний вступ

- Ми з вами вже вміємо розпізнавати факти і судження та вже спробували виявляти відверті фейки чи дезінформацію. Але доволі часто в соцмережах і на сторінках медіа ми стикаємося із ризиком натрапити на маніпулятивну інформацію, яка подається так переконливо, що ми починаємо в неї вірити. А потім — панікувати і вважати, що поділитися такою неймовірною новиною з рідними та друзями є життєво необхідним.

Завдання

- Пройдіть кроки квесту та опануйте техніками виявлення маніпуляцій.

Як виявити фейк у публікації?

Фейки ширяться в інформаційному просторі сотнями щодня.

Навіть людина з достатньо розвиненим критичним мисленням може легко повірити в неправдиву інформацію, коли читає «по діагоналі», просто гортає стрічку в соціальних мережах, споживаючи інформацію на тлі буденних справ.

Як виявити фейк у публікації?

Щоб цьому запобігти, використовуйте такі правила:

1) перевіряйте посилання, які наведені як першоджерело. Якщо посилання веде на неіснуючу сторінку, фейковий сайт або тільки на головну сторінку сайту, а не на джерело, то є велика вірогідність, що ця новина — фейкова. Як правило, правдиві новини містять два джерела новини: інформаційні агентства та реальні свідки подій;

Як виявити фейк у публікації?

Продовження...

2) звертайте увагу на дату публікації. Емоційні тексти, написані декілька років тому, дуже часто «впливають» в сучасному інформаційному просторі завдяки незгасній цікавості інтернет-користувачів;

Як виявити фейк у публікації?

Продовження...

3) не довіряйте гучним заголовкам, бо часто автори виносять неправду в заголовок, таким чином заманюючи читача на сторінку чи сайт;

Як виявити фейк у публікації?

Продовження...

4) остерігайтесь публікацій, які не містять об'єктивних цифр та фактів, а впливають на емоції («емоційний, «шоковий заголовок», жахливі подробиці, картинка, яка не стосується тексту, але несе емоційне навантаження);

Як виявити фейк у публікації?

Продовження...

5) перевіряйте, чи допис/стаття не розміщені на «сайтах-сміттярах». Такі сайти наповнені емоційно забарвленими новинами, здебільшого мають незрозумілі домени

(«неновинний» домен, наприклад: *.cc, *.com *.pp.ua, *.biz.ua; дивний домен, наприклад: bbc-ccnn, elise, startko; імітація сайту реального ЗМІ, блогу чи ерзац-патріотичні назви в домені;

Продовження...

6) звертайте увагу на експертність автора/авторки публікації. Пригадайте, як можна це перевірити;

Як виявити фейк у публікації?

Продовження...

7) оцінюйте зміст тексту. Фейкова новина може містити граматичні, орфографічні та синтаксичні помилки. Крім того, досить часто в ній можуть трапитись, наприклад, фрази, які явно перекладені Google Перекладачем або слова з російськими «ъ» замість апострофа.

Як перевірити інформацію онлайн?

Один зі способів перевірки інформації онлайн отримав назву **SIFT** (у перекладі з англійської означає «сито») і складається з чотирьох кроків, кожен із яких позначає окрема літера цієї аббревіатури. Цей метод розробив експерт з цифрової грамотності **Майк Колфілд**.

Stop

**Зупиніться
і подумайте**

Investigate

**Дослідіть
джерело**

Find

**Знайдіть
краще
висвітлення**

Trace

**Відстежте
першоджерело
інформації**

Як перевірити інформацію онлайн?

Коли йдеться про розпізнавання дезінформації, швидкість — це наш ворог.

Дослідження виявили, що наші миттєві «інтуїтивні» реакції з більшою ймовірністю вводять нас в оману, ніж бажання зупинитися та обміркувати. Тому важливо не поширювати публікацію, не коментувати її, а зрозуміти, хто є автором публікації.

Як перевірити інформацію онлайн?

Під час свого онлайнного дослідження зверніть увагу на такі питання:

- ✓ **Якщо автором публікації є ЗМІ — чи користується він авторитетом і повагою, чи покладається на перевірені факти та є прикладом незалежної журналістики?**

Як перевірити інформацію онлайн?

Продовження...

- ✓ **Якщо це окрема людина — який досвід вона має у даній темі (якщо має взагалі)? Які фінансові зв'язки, політичні уподобання чи особисті упередження вона може мати?**
- ✓ **Якщо це організація чи бізнес — яка їхня мета? Що вони пропагують або продають? Звідки отримують фінансування?**

Як перевірити інформацію онлайн?

Щоб переконатись у достовірності медіаповідомлення, можна використати якесь надійніше джерело, як-от авторитетне інформаційне видання. Навіть якщо ви бачите, що про це повідомив, наприклад, надійний ЗМІ, він міг отримати її з якогось іншого джерела.

В ідеалі на це джерело має бути посилання, тож завжди варто за ним перейти, але якщо його нема, вам доведеться шукати його самостійно.

Як перевірити інформацію онлайн?

Важливо, що вам потрібно з'ясувати не лише те, чи є інформація правдивою, але й те, чи не була вона вирвана з контексту. Наприклад,

Якщо це фото

то чи відповідає його опис у публікації в соцмережах, яку ви побачили, оригінальному підпису, контексту та місцю зйомки?

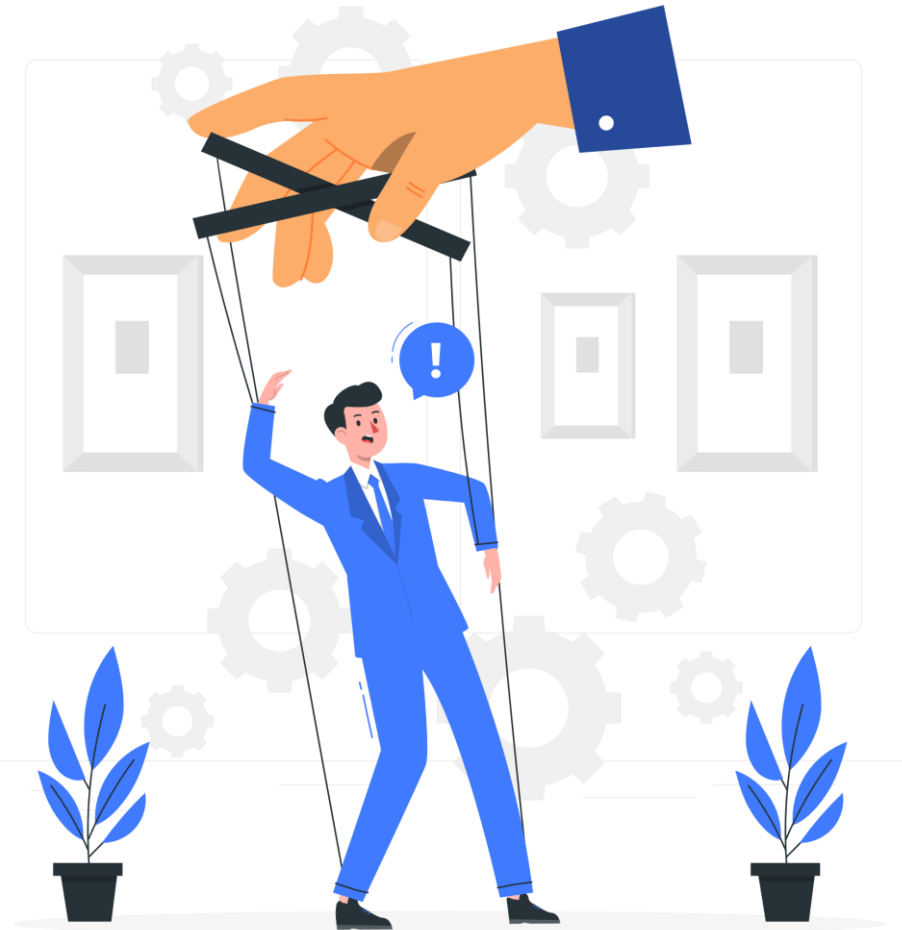
Якщо це цитата

чи не була відредагована чи вирвана з контексту? Так, якщо ви прочитаєте повне інтерв'ю, то можете дійти висновку, що людина просто обмовилася.

Якими бувають маніпуляції?

Маніпулювання — це спосіб психологічного впливу, спрямований на зміну напряду активності аудиторії, її ідей, думок, поглядів тощо, який лишається непоміченим.

Якими бувають маніпуляції?

ЗМІ мають справу з інформацією, і саме контроль за інформацією дає змогу маніпулювати масовою свідомістю, створювати в ній модель вигідної суб'єкту впливу дійсності та вирішувати, які проблеми на сьогодні є найбільш актуальними.

Якими бувають маніпуляції?

*Штучно продукується таке явище, як **медіасвідомість** (тобто свідомість, заснована на хибних цінностях, маніпулятивних інтерпретаціях, подвійній моралі), коли реальність, пропонована ЗМІ, відрізняється від дійсної. Громадська думка через медіасвідомість значно спотворюється.*

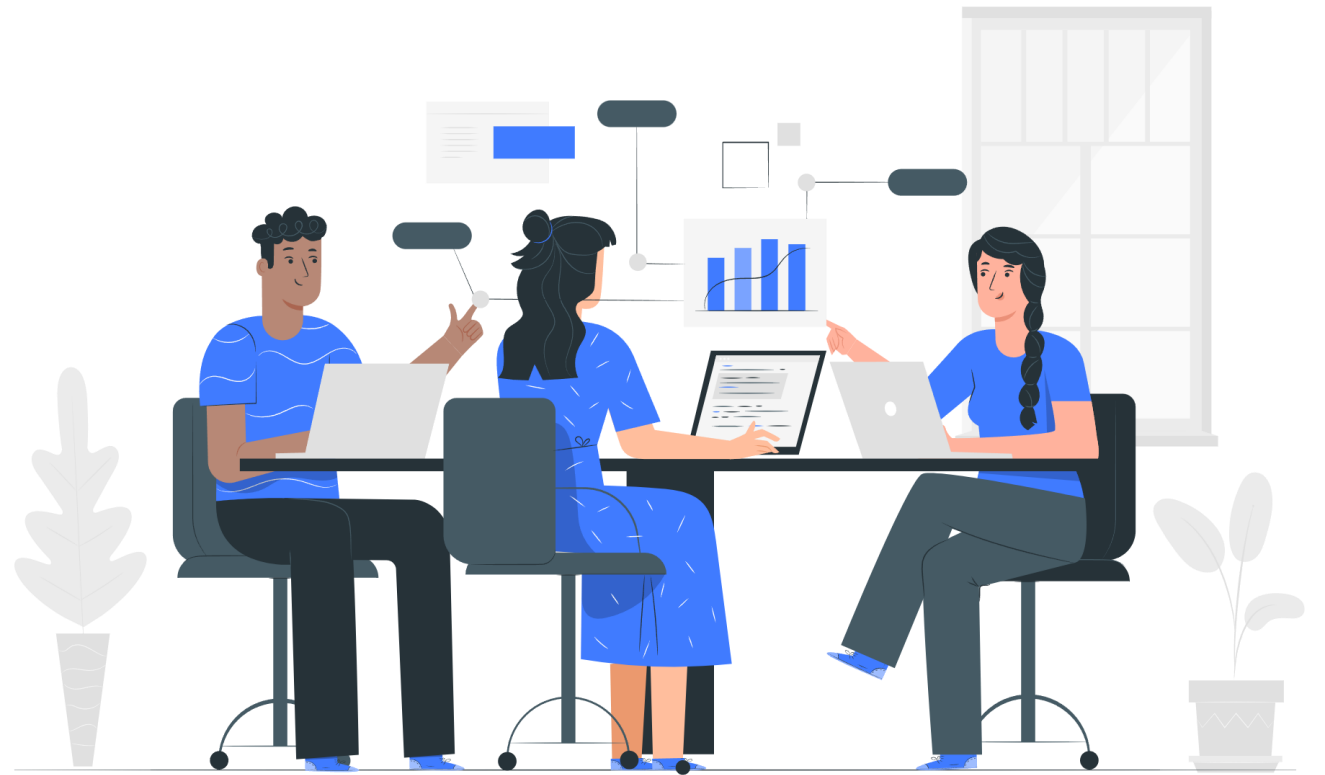
Якими бувають маніпуляції?

Існує декілька прийомів маніпуляції.

✓ *Маніпуляція коментарями*

✓ *Маніпуляція ракурсом зйомки*

✓ *Маніпуляція увагою*

Що таке фактчекінг?

Фактчекінг —
діяльність
спеціальної
організації,
спрямована на
перевірку новини
щодо її
правдивості.

Що таке фактчекінг?

Для того щоб перевірити новину, дотримуються такої стратегії:

*1) зробити відповідний запит у пошуковій системі **Google**;*

*2) щоб перевірити, чи якусь інформацію дійсно поширили новинні видання, то окрім самого пошукового сервісу можна використати **Google News**;*

Що таке фактчекінг?

Продовження...

3) скористатися сервісом **Google Fact Check**, який шукає інформацію лише на сайтах, що спеціалізуються на перевірці фактів, але не перевіряє авторитетність видань.

Авторитетність сервісів перевірки фактів можна встановити за допомогою міжнародної мережі перевірки фактів **Poynter**. Ця організація реєструє такі сервіси у всьому світі за встановленими та загальноприйнятими критеріями.

Що таке боти?

Бот (від англ. *robot*) — це програмний агент, який автоматично генерує або відповідає на повідомлення чи дії в соціальних медіа. Він може виконувати різноманітні завдання – від простих, як-от автовідповіді на запитання, до складних, як, наприклад, аналіз даних чи управління контентом.

Що таке боти?

Існує декілька різновидів ботів.

Чат-боти, які використовуються для імітації спілкування з людьми. Вони можуть відповідати на запитання, давати рекомендації, підтримувати діалог на базовому рівні.

Що таке боти?

Соціальні боти, які активно беруть участь у соцмережах, публікуючи пости, лайкаючи контент і коментуючи пости інших користувачів. Часто їх метою є збільшення активності або маніпуляція думками.

Спам-боти, які створюють і розсилають небажані повідомлення або контент. Вони можуть бути дуже нав'язливими і часто розповсюджують маловідомі чи шкідливі матеріали.

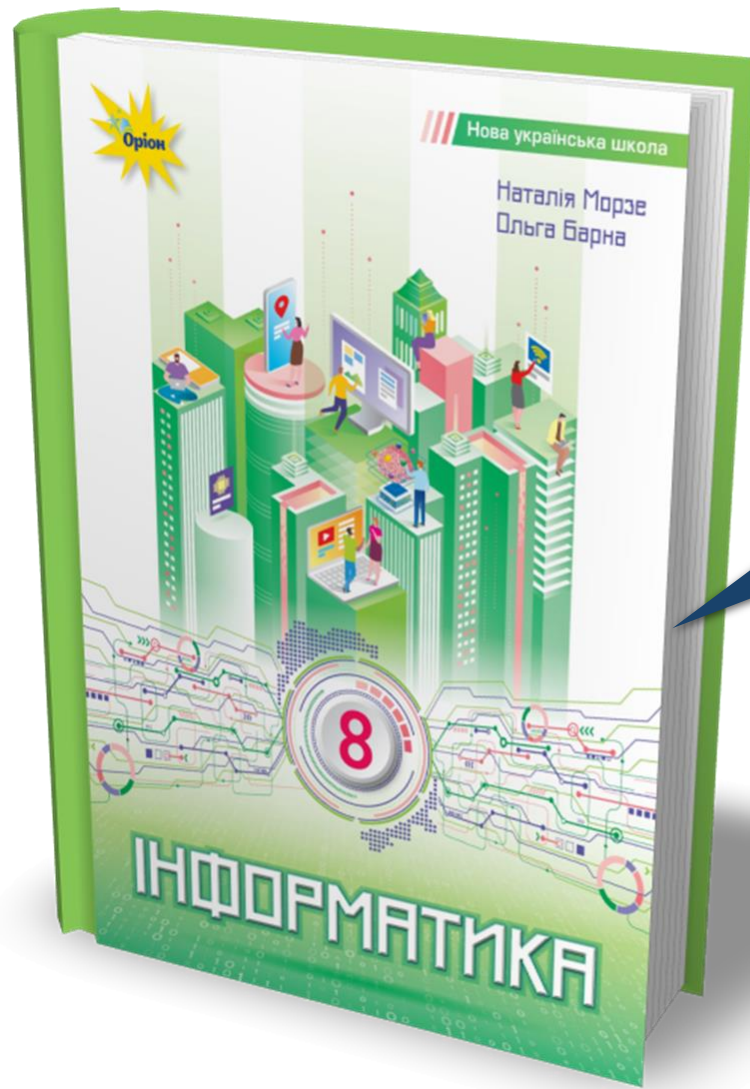
Розгадайте ребус

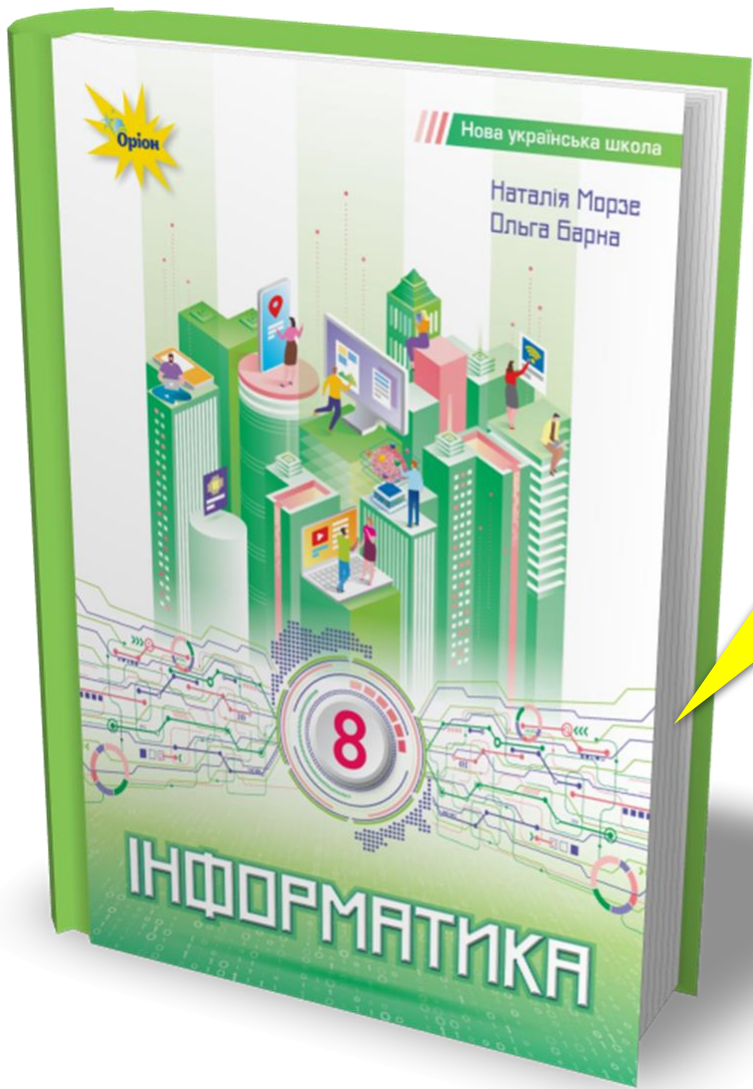
Маніпулювання

Домашнє завдання

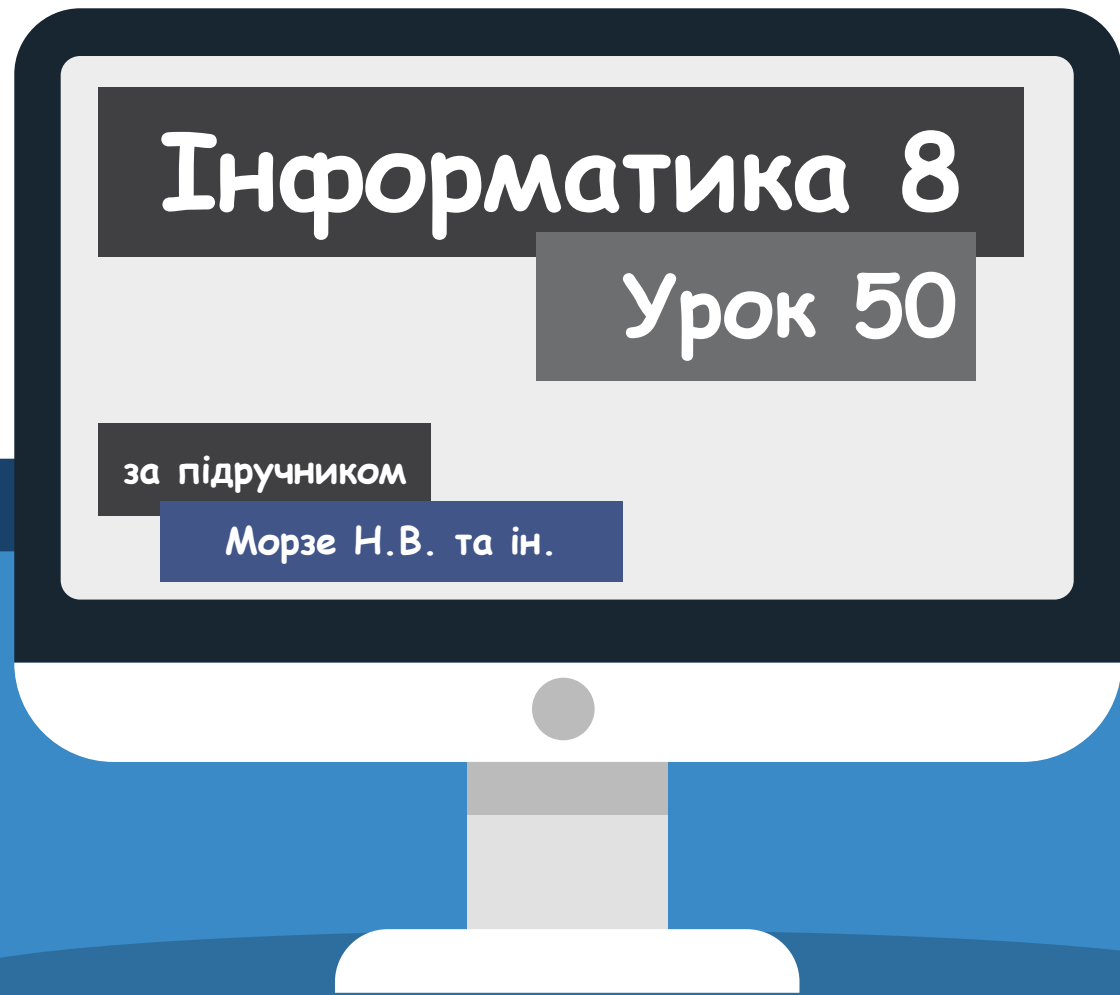

Проаналізувати
с. 159-165

**Сторінка
160-165**

Успіхів у навчанні!

Нова українська школа

